

6D072100 - «Органикалық заттардын химиялық технологиясы» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дарежесін алу үшін ұсынылған Артыкова Жадыра Құашышовианың «Бұрғылау ертінділерінің реологиялық касиеттерін реттеу үшін композициялық полимерлі тұрактандырылғыштарды алу технологиясын көрастыру» тәқырыбындағы диссертацияның Ресми рецензенттің жазбаша пікірі

Р/Н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тәқырыбынын (бекіту күніне) ғылыминын даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік мемлекеттік бағдарламаларга сәйкестігі:	<p>1) Диссертация мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама яғында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атамы мен нөмірі);</p> <p>3) Диссертация Казахстан Республикасының Үкіметі жаһындағы Жогары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылымдының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)</p>	<p>Диссертация М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазакстан зерттеу университетінің «Бейорганикалық және мұнайхимия өндірістерінің технологиясы» кафедрасында АР14972915 «Терен үнгымаларды бұрғылау үшін бұрғылау ертінділерінің термиялық тұзға төзімді композитті полимерлі тұрактандырылғыштарын алу технологиясын жасау» тәқырыбында «Жас галым-2022» гранттық каржыланылуры жобасы яғында орындалған.</p>
2.	Ғылыми маныздылығы	<p>Жұмыс ғылымға елеулі үлесін көсалы/костайлды, ал оның маныздылығы ашылған/ашылмаган.</p>	<p>Диссертация жұмысы ғылыминын дамуына айтарлықтай үлес косады. Диссертацияның мазмұны мен зерттеу нәтижелері жұмысының манызды нәтижелері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тұрактандырылғыштың сатылы гидролизі натрий гидроксидінің 4-6% ертіндісімен және күкірт күпшілігін 4% ертіндісімен 95-98°C температурада 2,0-2,5 сағат ішінде жүретін анықталған; - полимерлі бұрғылау реагентінің 180°C температурадағы оргала тұрқтылығы, 200°C жогары температуранның мәні ертіндін тұтқырлығын, су шығуын, ығысуудын статикалық көрсетуін

		Төмөнкітегіндегі дәлелденген:
3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>жогары;</u> 2) орташа; 3) темен; 4) езі жазбаган
4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзекілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>негізделген;</u> 2) жартылаі негізделген; 3) негізделмеген. <p>Диссертацияның өзекілік жұмыста жогары дәрежеде негізделген. Казіргі уақытта полимер тұрактандырылғыштарын пайдалану көлемі есуде, сонымен катар жогары пайдалану касиеттеріне ие полимерлердің жана түрлері мен модификациялары зертленуде. Бұл үнгымаларда колданылатын бұргылау ертінділерине катан және курделі талаптарды қамтамасыз ету керек. Үнгымаларды бұргылау кезінде бұргылау ертінділерinin шығынын азайтуға ен үлкен экономикалық үлес полимерлі реагенттерді колданумен байланысты. Осылан орай бұргылау ертіндісін пайдалану процесінде жана химиялық реагенттерді колдану арқылы тұрактандыру касиеттерін сактау шараларын карастыру кажет. Акрилонитрил мен винилсульфон кышқылының сополимерлері негізінде полимерлі композициялық реагенттерді алу манызды болып табылады.</p>
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындауды	Диссертациядык жұмыстың мазмұны тақырыпты толық айқындауды.
	1) <u>айқындауды;</u>	
	2) жартылаі айқындауды;	
	3) айқындауды	
	4.3. Максаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Диссертациялық жұмыстың максаты – жогары тұзды ертінділерде ыстықса тәзімді және тұрактылық сактайтын бұргылау ертінділерінің реологиялық касиеттерін реттеу үшін композициялық полимерлі тұрактандырылғыштарды алу
	1) <u>сәйкес келеді;</u>	
	2) жартылаі сәйкес келеді;	

3) сәйкес келмейді	<p>3) сәйкес келмейді</p> <p>технологиясын жасау болып табылады. Алға койылған мәсеккәттегі композициялық полимерлер процесиндегі параметрлерін үйрекшілеуден болжағанда, оның өзінде көбінесе көмекшілік атап бергенін көрсеткіштердің бірінде орташа температураға тәзімділіктерге жауап береді.</p> <p>Тұрактандырыштардың көмекшіліктерінде орташа температураға тәзімділіктерге жауап береді.</p>	
4.4. Диссертацияның барлық белімдері мен күрьязысы логикалық байланысқан:	<p>4.4. Диссертацияның барлық белімдері мен күрьязысы логикалық байланысқан:</p> <p>1) толық байланысқан;</p> <p>2) жартылай байланысқан;</p> <p>3) байланыс жок</p>	<p>Жалпы жұмыстың барлық белімдері езара логикалық байланысқан. Диссертацияның әдеби шолуы, эксперименттік белімі және альянгы нәтижелер бұргылау ерітінділерінің композициялық полимерлі тұрактандырыштарын алу технологиясын жасауға арналған.</p>
4.5 Автор ұсынған жана шешімдер (кагидаттар, әдістер) делелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылғып бағаланған:	<p>4.5 Автор ұсынған жана шешімдер (кагидаттар, әдістер) делелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылғып бағаланған:</p> <p>1) сыни талдау бар;</p> <p>2) талдау жартылай жүргізілген;</p> <p>3) талдау өз пікірін емес, баска авторлардың сілтемелеріне негізделген</p>	<p>Докторанттың диссертациялық жұмысында автор ұсынған жана тесілдердин жанашылығы ғылыми әдебиеттерде көлтірілген деректермен салыстырылғып, оларға сини талдау жасалған. Диссертациялық жұмысты орындау кезінде ғылыми-техникалық, патенттік әдебиеттерге акпараттық шолу жасалып, бұргылау ерітінділері үшін жана полимерлі тұрактандырыштар әзірленген. Диссертациялық жұмыс жоғары ғылыми деңгейде орындалған, себебі, зерттеу нәтижелері КР ФЖБМ ФЖБССКК және «Scopus» базасындағы журналдарта, сондай-ақ халықаралық және отандық конференцияларда жарияланған, онегітабысқа патенттер альянганды.</p>
5. Гылыми жаңашылдық принцип	<p>5.1 Гылыми нәтижелер мен кагидаттар жана болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жана;</p> <p>2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады);</p> <p>3) жана емес (25% кем жана болып табылады)</p>	<p>Гылыми нәтижелер мен кагидаттар толығымен жана, себебі альянгын ойіннің сапасы тексерілген, ұсынылған технология онай, ери тимді. Сонымен катар, полимерлі композициялық тұрактандырыштар мұнай-газ онегінде үйрекшілеуден болжағанда, оның өзінде көмекшілік атап бергенін көрсеткіштердің бірінде орташа температураға тәзімділіктерге жауап береді.</p> <p>Тұрактандырыштардың көмекшіліктерінде орташа температураға тәзімділіктерге жауап береді.</p>

		расімделген.
5.2 Диссертацияның корытындылары жана болып табыла ма?	Диссертация корытындылары толығымен жана, олар ғылыми басылымларда жарияланған ғылыми макалалармен растилган: 1) төлұйымен жана; 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жана болып табылады)	
5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген ба?	Диссертация корытындылары толығымен жана, олар толығымен процестің онтайтасы, технологиялық параметрлердің аныкталымен, зерттеу әдістерінің мәліметтермен, техника-экономикалық негізделемен және енергетика патенттермен растилған.	
6. Негізі корытындылардың негізделген/негізделмеген	Жұмыс сонында көлтүрілген корытындылар теориялық және эксперименттік зерттеу жұмыстарының, сонымен катараптаудың физика-химиялық таңдау әдістерін пайдалану нәтижелерінің негіздерінде жасасған. Альянан нәтижелер химиялық технология мен теориясы саласарының негізгі теориялық және коллданбалық кагидалары мен принциптеріне	

		сәйкес келеді.
7.	Коргауға ұсынылған нетізгі қагидаттар	<p>Әр қагидат бойынша қалесі сұраптартра</p> <p>жауап беру кажет:</p> <p>7.1 Қагидат дәлелленді ме?</p> <p>1) <u>да</u>-<u>делденді</u>: 7.2 Тривиалды ма?</p> <p>2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма?</p> <p>1) <u>иә</u>: 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>иә</u>.</p> <p>7.1 Қагидат дәлелленді ме?</p> <p>1) <u>да</u>-<u>делденді</u>: 7.2 Тривиалды ма? 2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма?</p> <p>1) <u>иә</u>: 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>иә</u>.</p> <p>7.1 Қагидат дәлелленді ме?</p> <p>1) <u>да</u>-<u>делденді</u>: 7.2 Тривиалды ма? 2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма?</p> <p>1) <u>иә</u>: 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>иә</u>.</p> <p>7.1 Қагидат дәлелленді ме?</p> <p>1) <u>да</u>-<u>делденді</u>: 7.2 Тривиалды ма? 2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма?</p> <p>1) <u>иә</u>: 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>иә</u>.</p> <p>7.1 Қагидат дәлелленді ме?</p>
		<p>Қагидаттар:</p> <p>-акрилонитрил мен винилсульфон кышкылының мономерлердін катынасы 80-20, pH=3-6 оргала, 2,0-2,5 сағат ішінде, 20-35°C температурала сополимерлену, кейін 95-98°C температурала 2,0-2,5 сағатта натрий гидроксидмен гидролиздену, одан ері госспил шайырының май кышкылдарымен 0,5-1,0 сағат ішінде, 60-70°C температурала модификациясы;</p>
		<p>– САНВСК-2 және САНВСК-3 – 0,5% және САНВСК-1 – 0,25% катысуымен Дарбаза бентонит сазының 15% бурғылау ерітіндісін тұрактандыру бойынша реологиялық, сүзү-технологиялық касиеттерінің нетижелері;</p>

	<p>1) <u>даңалшылғыштардың</u> 7.2 Тривиалды ма? 2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма?</p> <p>1) <u>на:</u> 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелленген бе? 1) <u>на.</u></p> <p>7.1 Кагидат дәлелленді ме? 1) <u>даелленді:</u> 7.2 Тривиалды ма? 2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма? 1) <u>на:</u> 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелленген бе? 1) <u>на.</u></p> <p>7.1 Кагидат дәлелленді ме? 1) <u>даелленді:</u> 7.2 Тривиалды ма? 2) <u>жок</u> 7.3 Жана ма? 1) <u>на:</u> 7.4 Колдану денгейі: 3) <u>кен</u> 7.5 Макалада дәлелленген бе? 1) <u>на.</u></p> <p>7.1 Кагидат дәлелленді ме? 1) <u>даелленді:</u></p>	<p>0.25% Дарбаза бентонит сазынын суспензияларынын 15% тұрактандырылған оңтайлы концентрациясы, 180-200°C температурда және 20% NaCl, 2% CaCl₂ концентрациясында күрамында тұз бар оргата САНВСК-2 тұрактылығы;</p> <p>– өнімділігі жылына 7475 тонна тұзды оргала жоғары температурға тозімді 15% Дарбаза бентонит сазы және САНВСК сериясы кіргін бұрындау ерітінділерінін композициялық полимерлі тұрактандырыштарын алу технологиясы;</p> <p>– алынған композициялық полимерлі тұрактандырыштарды коса отырып, бұрындау ерітінділерінін далағык сын tactar нәтижелері;</p> <p>– эксперименттік деректерді математикалық ондеу нәтижелері және бұрындау ерітінділері үшін композициялық полимерлі тұрактандырыштарды алу технологиясының экономикалық тиимділік есебі.</p> <p>Коргауга шыгарылған барлық негізгі кагидаттар теориялық және эксперименттік түрде дәлелленген, атап айтқана:</p> <ul style="list-style-type: none"> - акрилонитрил және винилсульфон кышкылдарын сополимерлеу, содан кейін натрий гидроксиді мен госсипол шайырынын май кышкылдарынын катысуымен гидролиз процесінін оңтайлы шарттары; - САНВСК-2 реагенттін 0,5% концентрациясында оңтайлы мәндерлі корсететін бұрындау ерітіндісін реологиялық, сүзу корсеткіштері; - эксперименттік деректерді математикалық етдеу нәтижелері және композициялық полимерлі тұрактандырыштарын алу технологиясының экономикалық тиимділігін есептеудер. <p>Кагидаттар тривиалды емес, олардың жаналығы жарияланған макалалармен және патенттермен растиғады. Альянсан нәтижелердің практикалық манзы өте жоғары болғандыктан,</p>
--	---	--

	<p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>2) жок</p> <p>7.3 Жана ма?</p> <p>1) иә:</p> <p>7.4 Колдану деңгейі:</p> <p>3) кен</p> <p>7.5 Макалада дағелденген бе?</p> <p>1) иә.</p>	<p>колдану деңгейі де ете кен ері аукымды. Бұл диссертацияның негізінде жарияланған 13 ғылыми жұмыстармен дәлелденген және жұмыстың ішінде барлық макалаларға сілтеме жасалынған.</p> <p><i>Диссертациялық жұмыс бойынша мынандай ескертулер мен сұралмаптар бар:</i></p> <p>1) 6,8,9,12 суреттердегі гидропиоденген поликарилонитрилдің элементтік құрамының кесте реттіде беру ынғайлы болып еді.</p> <p>2) Дарбаза белгініншінің сүйкенілдігінің композициялық полимерлермен тұрактандырудың алдымен олардың адсорбциясы және саздың қабатының езгеруі тағызданған. Осылан орай полимер зсерінен саз бөлишктерінде интеркаляция, экспандация процесстері жүре мә? Себебі олар системалық реологиялық қасиеттеріне есеп етуи мүмкін.</p> <p>3. 15-ши суретте САНВМА және САНВСК тұрактандырылған шардардың ерітінділерінің симметриялық тұмбырылтықтарын Марк-Кун-Хаубинк тәсідеуі бойынша табуда үйлір ғана. С - С тәжелдіктерінің ордината осінде экстраполяция жасауда қажет еді, алайда суретте экстраполяция байқалмайды.</p>
8.	<p>Дәйектілік принципі</p> <p>Дерекөздер мен ұсынылған ақтараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдистемениң тандыруы - негізделген немесе адіснама накты жазылған</p> <p>1) иә:</p> <p>2) жок</p> <p>Зерттеу әдистемесінде акрилонитрил және винилсульфон кышкылының сополимерлерін және поликарилонитрилді сатылы түрде гидролиздеу, модификациялау адісімен композициялық полимерлі тұрактандырылғыштарын алу технологиясы жасау және онын Дарбаза бетоннегі салынын 15% бүргілау ертіндісіне тұзды оргамен (20% NaCl, 2% CaCl₂) жогары температурада (200°C) зерін зерттеу арқылы тымдилігін анықтау туралы зерттеу әдистемелерінің сипаттамасы берілген. Диссертациялық жұмысты орындау кезінде бастанғы онімдерді, алынған тұрактандырылғыштарды зерттеудін INCAEnergy рентгендік энергия дисперсті микроанализаторы (Oxford Instruments), Shimadzu ir Prestige-21 ИК-Фурье аспабындағы ИК-спектроскопия, ISM-6490LV электронды сұйықтық микроскопия, термографиметрия, РТЭ-1М.1 ротационлық вискозиметрия снякты заманауи физика-химиялық әлштер колданылған. Бұл әдистемелер диссертациянида зерттелген процестер туралы сенімді мәліметтер алуға жоне</p>

		Жұмыс бойынша объективті корытынды жасауға мүмкіндік берді.
8.2	Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды колдану арқылы ғылыми зерттеулердің кәзіргі заманы әдестері мен деректердің ондау және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды колдану арқылы ғылыми зерттеулердің кәзіргі заманы әдестері мен деректердің ондау және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) <u>иә:</u> 2) жок</p>
8.3	Теориялық корытындылар, мөлдөлдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даиралық бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	<p>8.3 Теориялық корытындылар, мөлдөлдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даиралық бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) <u>иә:</u> 2) жок</p>
8.4	Манызды мәлімдемелер накты және сенимді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішнера расталған / расталмаған	<p>8.4 Манызды мәлімдемелер накты және сенимді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішнера расталған / расталмаған</p>
8.5	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуга <u>жеткілікті/жеткілікseз</u>	<p>8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуга <u>жеткілікті/жеткілікseз</u></p>
9	Практикалық күндылық принципі	<p>9.1 Диссертацияның теориялық манызы бар:</p> <p>1) <u>иә:</u> 2) жок</p> <p>9.2 Диссертацияның практикалық манызы</p>
		<p>Диссертацияның практикалық манызы бар:</p> <p>1) <u>иә:</u> 2) жок</p> <p>9.2 Диссертацияның практикалық манызы</p>

	<p>бар және альянгандардың практикала колдану мүмкіндігі жоғары:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>Нәзі</u> 2) <u>Жок</u>
9.3 Практикалық ұсныншылар жана болып табылады?	<p>9.3 Практикалық ұсныншылар жана болып табылады?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>Толығымен жана:</u> 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жана емес (25% кем жана болып табылады)
10. Жазу және рәсімдеу саласы	<p>Академиялық жазу саласы:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жағары; 2) <u>органа:</u> 3) орташаңдан темен; 4) темен. <p>Диссертация саудатты ғылыми-техникалық тілмен көсібі-техникалық стильде жазылған. Алайда кейбір терминдер тым еркін аударылған, мысалы, “<i>куйниңиң</i> параметрлерінің ролі”, “<i>әртүрлі сұмбеттер</i> органдар”, “<i>полимердің шыбылдылығы</i>” деген сөздерге көзделсөл. Жұмыстың рәсімдеу философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалатын диссертацияларға койылатын таптағарға сәйкес келеді.</p>

Корытынды: Жадыра Куаниловна Артыкованын диссертациялық жұмысын аяктап дағылымы енбек деп санаймын, коргауға жүмысты ұсынамын және КР Ғылым және Жоғары Білім Министрлігін Ғылым және Жоғары Білім саласындағы сапанды камтамасыз ету комитеті алдында 6D072100 – «Органикалық заттардың химиялық технологиясы» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру үшін оғыншыл болады.

Ресми рецензент: Жұмыртқан С.М. Ахметшинин докторы, ал-Фараби атындағы Казак ұлттық университетінің «Аналитикалық, коллоидтық қимия және көркем элементтер технологиясы» кафедрасының профессоры

Такибаева С.М.

Такибаева С.М. колданастанын
Колданастанын
ПОДПИСЬ ЗАВЕРГІ

